

**BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS**

7 augustus 2002

WETSVOORSTEL**tot het invoeren van afgeleid ouderlijk gezag
voor de partner of de persoon die
met een ouder samenleeft**(ingediend door mevrouw Kristien Grauwels)
_____**CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE**

7 août 2002

PROPOSITION DE LOI**autorisant l'exercice d'une autorité
parentale désirée par le partenaire ou
le cohabitant du parent**(déposée par Mme Kristien Grauwels)
_____**SAMENVATTING**

Met dit voorstel wenst de indienster de mogelijkheid te bieden om onder bepaalde voorwaarden het ouderlijk gezag toe te kennen aan een persoon die samen met de ouder feitelijk instaat voor de opvoeding van een kind en bij wie dit kind ook feitelijk verblijft.

RÉSUMÉ

L'auteur de la présente proposition de loi vise à permettre, sous certaines conditions, l'exercice de l'autorité parentale par une personne qui, avec le parent, pourvoit effectivement à l'éducation d'un enfant et chez laquelle l'enfant est effectivement domicilié.

AGALEV-ECOLO	:	Anders gaan leven / Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
FN	:	Front National
MR	:	Mouvement Réformateur
PS	:	Parti socialiste
cdH	:	Centre démocrate Humaniste
SP.A	:	Socialistische Partij Anders
VLAAMS BLOK	:	Vlaams Blok
VLD	:	Vlaamse Liberalen en Democraten
VU&ID	:	Volksunie&ID21

<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i>		<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>	
DOC 50 0000/000 :	Parlementair document van de 50e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer	DOC 50 0000/000 :	Document parlementaire de la 50e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA :	Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA :	Questions et Réponses écrites
CRIV :	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (op wit papier, bevat ook de bijlagen)	CRIV :	Compte Rendu Intégral, avec à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (sur papier blanc, avec les annexes)
CRIV :	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (op groen papier)	CRIV :	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (sur papier vert)
CRABV :	Beknopt Verslag (op blauw papier)	CRABV :	Compte Rendu Analytique (sur papier bleu)
PLEN :	Plenum (witte kaft)	PLEN :	Séance plénière (couverture blanche)
COM :	Commissievergadering (beige kaft)	COM :	Réunion de commission (couverture beige)

<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>		<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>	
<i>Bestellingen :</i>		<i>Commandes :</i>	
Natieplein 2		Place de la Nation 2	
1008 Brussel		1008 Bruxelles	
Tel. : 02/ 549 81 60		Tél. : 02/ 549 81 60	
Fax : 02/549 82 74		Fax : 02/549 82 74	
www.deKamer.be		www.laChambre.be	
e-mail : publicaties@deKamer.be		e-mail : publications@laChambre.be	

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Sociaal wordt deze eeuw gekenmerkt door een afbrokkeling van traditionele samenlevingsvormen. Er geldt geen vaste definitie meer van «een familie», «ouders», «partners», ...

Dit voorstel biedt de mogelijkheid om onder bepaalde voorwaarden het ouderlijk gezag ook toe te kennen aan een persoon die samen met de ouder feitelijk instaat voor de opvoeding van een kind en bij wie dit kind ook feitelijk verblijft, permanent of periodiek.

Deze uitoefening van ouderlijk gezag gebeurt zoals de uitoefening van het ouderlijk gezag van de (afstammings)ouders onder overheidscontrole (i.c. de jeugdrechtbank).

Basisprincipes van het wetsvoorstel

1. Terminologie: in dit voorstel wordt niet gesproken van *mee-ouder*, ondermeer omdat deze term niet altijd positief ervaren wordt, *mee-ouder* heeft bovendien een connotatie van aanhangsel; *sociale ouder* lijkt evenmin aanvaardbaar vermits ook de juridische ouder of afstammingsouder een sociale ouder is met een sociale functie, namelijk zorgen voor het socialiseringsproces; ook juridische (afstammings)ouders zijn in principe zorgouders. Het wordt overgelaten aan de betrokkenen hoe zij zichzelf wensen te benoemen

2. Er wordt niet geraakt aan de regels inzake afstamming en verwantschap. Het wil enkel bepaalde gevolgen die vandaag gekoppeld zijn aan afstamming ook toekennen aan iemand die «feitelijk» ouder is. Dit wetsvoorstel beoogt dus enkel om de feitelijke opvoedingsband die bestaat tussen een volwassen persoon en een minderjarige de juridische basis te geven om effectief deze opvoeding te kunnen waarmaken en hem die rechten en plichten toe te kennen die nodig zijn om deze opvoeding te realiseren. Opvoeden kan immers niet zonder gezag. Dit voorstel kent gezamenlijk ouderlijk gezag toe (onder bepaalde voorwaarden) aan personen die een effectief gezinsleven hebben met het kind.

3. Vermits het hierbij gaat om een normering van persoonlijke relaties (namelijk tussen een volwassene en een minderjarige) is het belangrijk dat deze norme-

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Sur le plan social, le présent siècle se caractérise par un démantèlement des formes de cohabitation traditionnelles. Il n'y a plus de définition établie des mots «famille», «parents», «partenaires», ...

La présente proposition vise à conférer l'autorité parentale, sous certaines conditions, à la personne qui, avec le parent, se charge effectivement de l'éducation d'un enfant et chez laquelle cet enfant est effectivement domicilié, que ce soit de façon permanente ou périodiquement.

Cette autorité parentale est exercée, à l'instar de l'autorité parentale des parents (biologiques), sous le contrôle de l'autorité (en l'occurrence du tribunal de la jeunesse).

Principes de base de la proposition de loi

1. Terminologie : le terme « *coparent* » n'est pas utilisé dans la présente proposition parce qu'il n'est pas toujours perçu de manière positive. Il a par ailleurs une connotation d'accessoire. Le terme « *parent social* » n'est guère plus heureux, dans la mesure où le parent juridique ou le parent par filiation est également un parent social investi d'une fonction sociale, à savoir veiller à la socialisation. Les parents juridiques (par filiation) sont en principe, eux aussi, des parents sociaux. Nous laissons donc aux intéressés la liberté de choisir eux-mêmes leur dénomination.

2. Les règles en matière de filiation et de parenté ne sont pas remises en question. La proposition de loi a pour seul but d'attribuer désormais certains effets liés à la filiation aux parents « de fait ». Elle vise donc uniquement à donner à l'adulte qui a un lien éducationnel de fait avec un mineur la possibilité juridique d'assurer effectivement l'éducation de l'enfant et à lui conférer les droits et obligations que suppose cette éducation. Il est en effet impossible d'éduquer des enfants sans disposer de l'autorité nécessaire. La présente proposition confère (à certaines conditions) une autorité parentale conjointe aux personnes avec lesquelles l'enfant a effectivement une vie de famille.

3. Etant donné qu'il s'agit en l'occurrence d'encadrer des relations personnelles (entre un adulte et un mineur) par des normes, il importe que ces normes ne

ring niet dwingend wordt opgelegd. Daarom wordt voorzien in een mogelijkheid van verzet van zowel de ouder(s), de persoon die mee met de ouder het ouderlijk gezag zou uitoefenen maar ook van het kind zelf (rekening houdend met het Kinderrechtenverdrag).

4. Dit voorstel houdt rekening met de (soms conflict-erende) belangen van het kind, de ouder(s), de persoon die het kind mee opvoedt en de maatschappij. Het is in de eerste plaats in het belang van het *kind* maar ook in het belang van de ouder en de persoon die mee feitelijk (zal) instaat(n) voor de opvoeding van het kind, zeker indien de afstamming maar in één ouderlijn is vastgesteld, dat er zo snel mogelijk gezamenlijk ouderlijk gezag kan worden uitgeoefend. Het is veelal in het belang van het kind dat de positie van «zijn opvoeder» met wie hij in gezinsverband samenleeft, duidelijk is. Voor de *ouder* en «*medeopvoeder*», indien deze laatste zijn engagement om samen met de ouder dit kind op te voeden effectief wil waarmaken, is het belangrijk dat ze daartoe de juridische mogelijkheid krijgen en ook om zich ook naar de maatschappij toe als ouder(s) te profileren. Het spreekt voor zich dat voor de *maatschappij* het socialiseringsproces van minderjarigen een prioriteit is. De personen die mee instaan voor dit socialiseringsproces dienen hiervoor de middelen te krijgen. Het is eveneens in belang van derden (maatschappelijk belang) dat het vermoeden (onder meer vervat in art 374, al.2) dat elke ouder ten opzichte van derden geacht wordt ter goeder trouw te handelen met instemming van de andere getransponeerd wordt naar die persoon die samen krachtens de bepaling van dit wetsvoorstel het ouderlijk gezag uitoefent. Het voorstel houdt eveneens voldoende rekening met de belangen van de andere ouder met wie het kind niet samenleeft.

5. Als basisprincipe geldt het vermijden van node-loze procedures. In gevallen waar men kan vooronderstellen dat het kind gezamenlijk zal opgevoed worden door de persoon die met de ouder en het kind samenleeft (en in de hypothese dat er het ouderschap maar ten aanzien van één ouder is vastgesteld) wordt voorzien in een gezamenlijk ouderlijk gezag van rechtswege (met mogelijkheid van verzet). In andere hypothesen wordt voorzien in een procedure bij de jeugdrechter.

De mens maakt een lange periode door van afhankelijkheid. Hij heeft een lang socialiseringsproces nodig om volwassen te worden. De culturele verworvenheden moeten aangeleerd worden. De last van de ouderlijke zorg is voor de 'naakte aap' zwaarder dan voor alle andere soorten die er op dit ogenblik bestaan.

soient pas imposées de manière contraignante. La présente proposition octroie dès lors une possibilité d'opposition au(x) parent(s), à la personne qui exerce l'autorité parentale conjointement avec le parent, mais aussi à l'enfant lui-même (conformément à la Convention relative aux droits de l'enfant).

4. Cette proposition tient compte des intérêts (parfois conflictuels) de l'enfant, du ou des parents, de la personne qui participe à l'éducation de l'enfant et de la société. Il est en premier lieu de l'intérêt de *l'enfant*, mais aussi de l'intérêt du parent et de la personne qui assume(ra) en fait l'éducation de l'enfant conjointement avec celui-ci, *a fortiori* si la filiation n'a été établie que dans le chef d'un seul parent, que l'autorité parentale soit exercée conjointement aussi rapidement que possible. Il est surtout de l'intérêt de l'enfant que soit clarifiée la position de « son éducateur » avec lequel il vit en famille. Pour le parent et le « *co-éducateur* », désireux d'officialiser son engagement d'éduquer cet enfant conjointement avec le parent, il est important de disposer de la possibilité juridique à cet effet et de se profiler aussi comme parent(s) à l'égard de la société. Il va de soi que, pour la *société*, le processus de socialisation des mineurs constitue une priorité. Il est également de l'intérêt des tiers (intérêt de la société) que la présomption (notamment prévue à l'art. 374, alinéa 2) selon laquelle, à l'égard des tiers, chacun des père et mère est réputé agir de bonne foi avec l'accord de l'autre, soit étendue à la personne qui assume l'exercice conjoint de l'autorité parentale, conformément à la disposition de la présente proposition de loi. La proposition prend également suffisamment en compte les intérêts de l'autre parent avec lequel l'enfant ne vit pas.

5. Le principe de base consiste à éviter les procédures inutiles. Dans les cas où l'on peut supposer que l'enfant sera élevé conjointement par la personne qui vit avec le parent et l'enfant (et dans l'hypothèse où la filiation n'est établie qu'à l'égard d'un seul parent), l'autorité parentale conjointe est prévue de plein droit (avec possibilité d'opposition). Dans les autres hypothèses, la proposition prévoit une procédure devant le juge de la jeunesse.

L'homme traverse une longue période de dépendance, durant laquelle il a besoin d'un long processus de socialisation pour devenir adulte et intégrer les acquis culturels. La charge parentale est plus lourde pour le « singe nu » que pour les autres espèces qui existent aujourd'hui.

Volgens art 203 B.W. ligt de socialiseringslast (grotendeels) bij de (juridische) ouders. Deze opvoedingsrol wordt nochtans gedeeld met anderen en met instellingen.

De laatste jaren zijn de traditioneel maatschappelijke opvattingen met betrekking tot kinderen, familie en gezin uitgehold. De verhoudingen tussen mensen worden steeds minder bepaald door verwantschapsbetrekkingen. Familieverhoudingen verliezen hun overheersende rol in het leven van mensen. Dit geldt zowel voor de verhoudingen van kinderen tot hun ouders en grootouders, tantes en ooms maar ook voor de tradities inzake huwelijk en gezin. «De verwantschapsbetrekkingen tussen mensen die eeuwenlang voor zichzelf spraken, hebben hun betekenis voor een groot deel verloren¹»

De «norm van het gezinsleven van man, vrouw en kind wordt steeds minder vanzelfsprekend». Andere samenlevingsvormen ontstaan: gemeenrechtelijke samenwoners, wettelijke samenwoners - al of niet van hetzelfde geslacht -, éénoudergezinnen, homoseksuele paren die samen een kind opvoeden - maar die binnen de statistieken veelal beschouwd worden als alleenstaande ouders - nieuw samengestelde gezinnen.

(Successieve) polygamie is in onze maatschappij een (veel voorkomende) realiteit geworden. De nieuwe partner (al of niet gehuwd) kan rechten ontlenen en plichten opgelegd krijgen ook t.a.v. de kinderen die zijn/haar partner meebrengt uit een vorig huwelijk of relatie.

Bij de wet van 23 november 1988 (B.S., 12 januari 1999) werd de «wettelijke samenwoning» als instituut ingevoerd in het Belgisch recht. Deze wet voorziet in een bijdrage in de lasten van het samenleven (de huishouding). Ook de lasten van de kinderen die de samenwoners samen opvoeden, behoren tot de lasten van het samenleven. De wettelijke samenwoners zijn immers hoofdelijk gehouden tot de schulden aangaan ten behoeve van de kinderen die door hen worden opgevoed. Bovendien kunnen bij ernstige verstoring van de verstandhouding tussen de samenwoners dringende en voorlopige maatregelen worden bevolen ook «betreffende de persoon en de goederen van de kinderen die ze samen opvoeden» (zie art. 1479 al.1 B.W).²

¹ GROSHEIDE, F.W., 'Familierecht op drift?', 14.

² Zie HEYVAERT, A., *Het personen- en gezinsrecht ont(k)leed*, Mys & Breesch, tweede herwerkte uitgave 2000, nr.710.

Aux termes de l'article 203 du Code civil, la responsabilité de la socialisation incombe (en grande partie) aux parents (juridiques). Ce rôle d'éducation est toutefois partagé avec d'autres personnes ou d'autres institutions.

Ces dernières années, les conceptions sociales traditionnelles relatives aux enfants, à la famille et au ménage se sont vidées de leur substance. Les rapports sociaux reposent de moins en moins sur les liens de parenté. Les rapports familiaux perdent leur rôle prépondérant dans la vie des gens. Ce constat vaut pour les rapports entre les enfants et leurs parents, leurs grands-parents, leurs tantes et oncles, mais également en ce qui concerne les traditions en matière de mariage et de cellule familiale. « Les relations familiales entre les hommes, qui pendant des siècles, ont été une évidence, ont perdu une grande partie de leur signification¹ »

La « norme en matière de vie de famille, à savoir le père, la mère et le(s) enfant(s), est de moins en moins considérée comme allant de soi ». D'autres formes de cohabitation sont apparues : les cohabitants de fait, les cohabitants légaux - de même sexe ou non -, les familles monoparentales, les couples homosexuels qui élèvent un enfant ensemble - mais qui sont généralement considérés dans les statistiques comme des parents isolés - et les familles recomposées.

La polygamie (successive) est devenue, dans notre société, une réalité (très courante). Le nouveau partenaire (marié ou non) peut se voir attribuer des droits et des obligations à l'égard des enfants issus d'un précédent mariage ou d'une précédente relation de son ou sa partenaire.

La loi du 23 novembre 1988 (*Moniteur belge* du 12 janvier 1999) a instauré la « cohabitation légale » en tant qu'institution dans le droit belge. Cette loi prévoit dans le chef des cohabitants une contribution aux charges de la vie commune (le ménage). Les charges afférentes aux enfants que les cohabitants éduquent ensemble font également partie des charges de la cohabitation. Les cohabitants légaux sont en effet tenus solidairement au paiement des dettes contractées pour les besoins des enfants qu'ils éduquent. En outre, si l'entente entre les cohabitants est sérieusement perturbée, le juge peut ordonner des mesures urgentes et provisoires, y compris « relatives à la personne et aux biens des enfants » qu'ils éduquent ensemble (voir art. 1479, alinéa 1er du Code civil).²

¹ GROSHEIDE, F.W., *Familierecht op drift*?, p. 14.

² Voir HEYVAERT, A., *Het personen- en gezinsrecht ont(k)leed*, Mys & Breesch, deuxième édition remaniée 2000, n° 710.

Door de wisselende 'gezinsconstellaties' is er (vaak) een discrepantie tussen het feitelijk/sociaal ouderschap en het juridisch ouderschap. De juridische vaststelling van de afstamming gebeurt immers vroeg, vaak voordat er sprake is van enige 'levensfeitelijke' relatie. De levenswereld, de gevoelswereld en de sociale wereld kunnen zo met de juridische in tegenspraak zijn.

De persoonlijke gevolgen van afstamming en verwantschap zoals huwelijksbeletselen, onderhoudsverplichting en het bestaan van een omgangsrecht, kunnen als het ware geheel of gedeeltelijk losgekoppeld worden van het juridisch ouderschap. Zowel de banden van het bloed (wanneer die niet juridisch worden vertaald in afstammingsrelatie) als de sociale realiteit (het ontstaan van affectieve relaties) eisen hun rechten op.

Het ouderschap valt uiteen in verschillende facetten die niet noodzakelijk alle (enkel) geconcretiseerd moeten worden t.a.v. de 'wettige (afstammings)ouders'.

Het omgangsrecht, dat aanvankelijk inherent was aan het juridisch ouderschap, wordt in de huidige wetgeving niet enkel toegekend aan de ouders en grootouders maar kan sinds 1995 ook toegekend worden aan ieder ander persoon die kan aantonen dat hij met het kind een bijzondere affectieve band heeft. (art. 375bis B.W.)

Een kind kan er weliswaar belang bij hebben te weten van wie het 'afstamt', maar het is daarom nog niet nodig dat deze personen de enige titularissen van ouderlijk gezag moeten zijn. Men zou beter uitgaan van de vraag welke functies het ouderschap in onze maatschappij moet vervullen en op grond daarvan uitmaken hoe en door wie deze functies het best 'geconcretiseerd' kunnen worden.

Opvoeden en socialiseren van een kind gebeurt (hoewel niet uitsluitend) door die personen bij wie het kind ook feitelijk woont. Deze –maatschappelijk belangrijke taak – impliceert een zeker recht op «gezag» over dat kind. Voor ouders is opvoedingsrecht echter meteen ook een opvoedingsplicht (art 203. B.W.).

Het ouderlijk gezag houdt onder meer in dat de ouders het kind mogen oriënteren i.v. met filosofische overtuiging, het te volgen onderwijs....Ze hebben ook de plicht in te staan voor zijn zedelijke opvoeding en moeten waken over zijn fysieke en psychische gezondheid. Volgens de klassieke opvatting zouden ouders hierbij autonoom kunnen beslissen tot de meerderja-

La modification des « constellations familiales » entraîne (souvent) une disparité entre la parenté de fait ou sociale et la parenté juridique. La constatation juridique de la filiation s'effectue à un stade précoce, souvent avant même qu'il ne soit question, dans les faits, d'une quelconque cohabitation. La réalité de vie, la réalité des sentiments et la réalité sociale peuvent ainsi s'opposer à la réalité juridique.

Les conséquences personnelles de la filiation et de la parenté, comme les obstacles au mariage, l'obligation d'entretien et l'existence d'un droit de visite, peuvent être véritablement dissociées, en tout ou en partie, de la parenté juridique. Tant les liens du sang (lorsque ceux-ci ne se traduisent pas juridiquement par une relation de filiation) que la réalité sociale (l'existence de relations affectives) réclament leurs droits.

La parenté comporte plusieurs facettes, qui ne doivent pas nécessairement, toutes, être concrétisées (uniquement) à l'égard des « parents légaux » (ceux de la filiation).

Conformément à la législation actuelle, le droit d'entretenir des relations personnelles, initialement inhérent à la parenté juridique, n'est pas accordé qu'aux seuls parents et grands-parents, mais peut également, depuis 1995, être accordé à toute personne pouvant justifier d'un lien d'affection particulier avec l'enfant (art. 375bis du Code civil).

S'il est certes dans l'intérêt de l'enfant de connaître sa filiation, cela ne signifie toutefois pas que ces personnes doivent être les seuls titulaires de l'autorité parentale. Il serait préférable de s'interroger sur les fonctions auxquelles la parenté doit répondre dans notre société et de déterminer, sur cette base, comment et par qui ces fonctions peuvent être « concrétisées » au mieux.

Un enfant est éduqué et socialisé par les personnes avec lesquelles il vit effectivement (même si ce n'est pas exclusivement par elles). Cette mission – importante sous l'angle social – implique un certain droit à « l'autorité » sur l'enfant. Dans le cas des parents, le droit d'éduquer implique cependant automatiquement une obligation d'éduquer (art. 203 du Code civil).

L'autorité parentale implique notamment que les parents peuvent orienter l'enfant pour ce qui est de ses convictions philosophiques, de l'enseignement qu'il suivra, etc.. Ils sont également tenus d'assurer son éducation morale et de veiller à sa santé physique et psychique. Selon la conception classique, les parents pourraient décider en toute autonomie jusqu'à la majo-

righeid van het kind. Onder meer rekening houdend met het Kinderrechtenverdrag moet geleidelijk met de eigen beslissing van het kind, wanneer het over voldoende inzicht beschikt, rekening gehouden worden³.

In ons afstammingsrecht is men onder meer uitgegaan van de overtuiging dat het belangrijk is dat het kind iemand heeft die zich daadwerkelijk gedraagt als ouder. Het bezit van staat is dan ook in een volwaardig gegeven geworden in het afstamingsrecht (zie o.a. art. 324, eerste lid, B.W.; art. 314, vierde lid, B.W.; 318, § 3, B.W.; art. 312, § 3, B.W.; art. 320, eerste lid a contrario, B.W.; art. 330, § 2, tweede lid, B.W.)⁴ Het bezit van staat is een soort wettelijke verwoording van het socio-affectief ouderschap in die context.

In onze complexe samenleving komt het vaak voor dat iemand zich feitelijk gedraagt als ouder en feitelijk (mee) het kind opvoedt en feitelijk gezag uitoefent over dit kind veelal in het maatschappelijk verkeer (het kind, de ouder, scholen, familie) ook aangezien wordt als een ouder zonder dat die persoon evenwel titularis is van een bepaald subjectief recht. Het feitelijk optreden stemt dan niet overeen met de juridische realiteit.

Zo zal indien binnen een lesbisch koppel een kind geboren wordt (bvb na kunstmatige inseminatie met anonieme donor), de partner van de vrouw die van het kind bevallen is en aangeduid wordt als de juridische moeder vaak beschouwd worden als 'meemoeder' zowel door onmiddellijk betrokken partijen (kind, moeder, partner van de moeder ('meemoeder' of 'zorgouder' of 'sociale ouder')) als door de omgeving. In de Standaard stond in maart 2002 een reportage over homoseksuelen met kinderen. «Voor de wet bestaan ze niet, in werkelijkheid zijn ze talrijker dan je zou denken: homoseksuelen met kinderen die samen een kind opvoeden. Volgens de statistieken zijn het alleenstaande ouders⁵.

Of indien een alleenstaande moeder gaat samenleven met een man of vrouw, dan ook kan de persoon met wie de moeder samenleeft zich feitelijk gedragen als ouder. Dezelfde situatie kan zich voordoen bij wettelijke samenwoners, samenwoners en nieuw samengestelde gezinnen. In die feitelijke gezinsconstellatie ontstaat er vaak een nauwe band en een sterke betrokkenheid met de (nieuwe) partner en de kinderen.

rité de l'enfant. Compte tenu notamment de la Convention relative aux droits de l'enfant, il convient de tenir compte progressivement de la décision de l'enfant, lorsqu'il est capable d'un discernement suffisant³.

Notre droit de la filiation est notamment basé sur la conviction qu'il est important que l'enfant puisse compter sur quelqu'un qui se comporte effectivement en parent. La possession d'état est dès lors devenue un élément à part entière du droit de la filiation (cf. notamment les articles 324, alinéa 1er, 314, alinéa 4, 318, § 3, 312, § 3, 320, alinéa 1er a contrario, 330, § 2, alinéa 2, du Code civil)⁴. Elle est une sorte de formulation légale de la parenté socio-affective dans ce contexte.

Dans notre société complexe, il arrive fréquemment qu'une personne se comporte effectivement en parent, contribue effectivement à l'éducation de l'enfant, exerce effectivement l'autorité sur cet enfant et soit aussi généralement considérée dans les relations sociales (l'enfant, le parent, les écoles, la famille) comme un parent sans qu'elle soit toutefois titulaire d'aucun droit subjectif. La situation de fait ne correspond pas alors à la réalité juridique.

C'est ainsi que dans un couple de lesbiennes, la partenaire de la femme qui a accouché d'un enfant (par exemple, après insémination artificielle avec le sperme d'un donneur anonyme) et qui est désignée comme la mère juridique sera souvent considérée comme un « co-mère », tant par les parties immédiatement concernées (l'enfant, la mère, la partenaire de la mère) que par l'entourage. En mars 2002, le *Standaard* a publié un reportage sur les couples homosexuels ayant des enfants. « Au regard de la loi, ils n'existent pas; en réalité, ils sont plus nombreux que l'on croit: les couples homosexuels élevant ensemble un enfant. Selon les statistiques, il s'agit de parents isolés. » (???)⁵.

Ou, si une mère célibataire va cohabiter avec un homme ou une femme, la personne avec laquelle la mère cohabite peut se comporter effectivement comme parent. La même situation peut se présenter dans le cas de cohabitants légaux, de cohabitants et au sein de familles recomposées. Dans cette constellation familiale de fait, il y a souvent un lien étroit et une grande complicité entre le (nouveau) partenaire et les enfants.

³ Zie HEYVAERT, A., *Het personen- en gezinsrecht ont(k)leed.*, Mys & Breesch, tweede herwerkte uitgave 2000, nr. 626 e.v.

⁴ HEYVAERT, A., *Het personen- en gezinsrecht ont(k)leed.*, Mys & Breesch, tweede herwerkte uitgave 2000, nr. 461, nr. 485.

⁵ De Standaard 22-03-2002

³ Voir HEYVAERT, A., *Het personen- en gezinsrechts ont(k)leed.*, Mys & Breesch, deuxième édition remaniée 2000, n° 626 et suivants.

⁴ HEYVAERT, A., *Het personen- en gezinsrecht ont(k)leed.*, Mys & Breesch, deuxième édition remaniée 2000, n° 461, n° 485.

⁵ Le *Standaard* du 22 mars 2002.

Dit voorstel richt zich dus niet uitsluitend op in de eerste plaats op homoparen met kinderen. Het wil een globale oplossing bieden voor al die gezinssituaties waarbinnen een persoon feitelijk (aspecten van) ouderlijk gezag samen met de ouder uitoefent zonder titularis te zijn van dat subjectief recht.

De niet –juridische erkenning van de feitelijke gezinssituatie creëert op heel wat domeinen problemen en rechtsonzekerheid. Enkele voorbeelden uit de dagelijkse realiteit: op dit moment mag de persoon die mee instaat voor de opvoeding en zich gedraagt als ouder het schoolrapport niet ondertekenen, soms mag hij/zij niet meegaan naar een ouderavond, hij kan evenmin een rekening openen voor die kinderen en heeft geen omgangsrecht bij beëindigen van de relatie met de (afstammings)ouder. Er leeft ook een grote bezorgdheid over wat er kan gebeuren bij overlijden van de (afstammings)ouder. Ook op medisch vlak kunnen zich problemen stellen: kan die feitelijke ouder wel met het kind naar een arts? Kan de feitelijke ouder sociaal verlof nemen als de kinderen ziek zijn?

Dit wetsvoorstel heeft niet als doel om de werkelijkheid complexer te maken, wel om rekening houdend met de bestaande veelheid van opvoedingssituaties en rekening houdend met zowel het belang van het kind, de ouders, de persoon die mee met de ouder het kind feitelijk opvoedt en het belang van de maatschappij, juridische oplossingen te bieden voor bestaande problemen.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Art. 2

Dit artikel voert een nieuwe titel (Titel IXbis) in het Burgerlijk Wetboek in. De bepalingen onder deze titel hebben als doel onder bepaalde voorwaarden afgeleid ouderlijk gezag toe te kennen aan de persoon of partner die met een ouder samenleeft en samen met die afgeleid ouder instaat voor de opvoeding van het kind en zijn socialiseringsproces. Omdat het telkens om ouderlijk gezag gaat dat wordt toegekend aan de persoon die met de ouder samenwoont kan men spreken van afgeleide ouderlijk gezag. Er wordt niet geraakt aan de regels inzake vestiging van afstamming.

La présente proposition ne vise donc pas exclusivement ou principalement les couples homosexuels avec enfants. Elle tend à apporter une solution globale à toutes ces situations familiales dans lesquelles une personne exerce dans les faits (certains aspects d') une autorité parentale conjointement avec le parent sans être titulaire de ce droit subjectif.

L'absence de reconnaissance juridique de la situation familiale de fait est source de problèmes et d'insécurité juridique dans bien des domaines, ainsi qu'en témoignent exemples tirés de la réalité quotidienne. À l'heure actuelle, la personne qui participe à l'éducation et se conduit comme un parent ne peut signer le bulletin; quelquefois, elle ne peut accompagner le parent à une réunion de parents d'élèves; elle ne peut pas non plus ouvrir un compte pour ces enfants et n'a aucun droit de visite si la relation avec le parent (biologique) prend fin. Il règne également une grande inquiétude quant à ce qui peut advenir en cas de décès du parent (biologique) prend fin. Il règne une grande inquiétude quant à ce qui peut advenir en cas de décès du parent (biologique). Des problèmes peuvent également se poser sur le plan médical: ce parent de fait peut-il accompagner l'enfant chez un médecin? Le parent de fait peut-il prendre un congé pour raisons familiales lorsque l'enfant est malade?

La présente proposition de loi vise non pas à complexifier la réalité, mais à apporter aux problèmes existants des solutions juridiques qui prennent en compte la diversité actuelle des situations d'éducation et qui tiennent compte tant de l'intérêt de l'enfant, des parents, de la personne qui, dans les faits, éduque l'enfant avec le parent que de celui de la société.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Art. 2

Cet article insère un titre IXbis (*nouveau*) dans le Code civil. Les dispositions de ce titre visent à confier, à certaines conditions, une autorité parentale désirée à la personne ou au partenaire qui cohabite avec un parent et qui, avec lui, s'occupe de l'éducation de l'enfant et veille à sa socialisation. Étant donné qu'à chaque fois, il s'agit d'une autorité parentale attribuée à la personne qui cohabite avec le parent, on peut parler d'autorité parentale dérivée. Les règles relatives à l'établissement de la filiation n'ont pas été modifiées.

Artikel 387*ter dient* ter verduidelijking. Alle bepalingen van titel IX zijn van toepassing op de persoon die samen met de ouder het ouderlijk gezag uitoefent en blijven onverminderd van toepassing op de ouder. Bij gebrek aan overeenstemming kan bij voorbeeld zowel de ouder als de persoon die mee het ouderlijk gezag uitoefent, van de rechtbank toestemming verkrijgen om voor één of meer bepaalde handelingen alleen op te treden. Tenzij deze wet het anders bepaalt, gelden de andere ouderlijke rechten en plichten (o.a. recht om toe te stemmen in het huwelijk of de adoptie) niet voor de persoon die krachtens Titel IX bis het ouderlijk gezag uitoefent.

Artikel 387*quater* regelt het gezamenlijk ouderlijk gezag binnen de wettelijke samenwoning, wanneer het kind maar één (afstammings)ouder heeft. Omdat men hier enerzijds kan uitgaan van de vooronderstelling dat de wettelijke samenwoners in principe gezamenlijk zullen instaan voor de opvoeding van het kind, wordt aan de wettelijke samenwoner die niet de ouder is, van rechtswege gezamenlijk met de ouder ouderlijk gezag toegekend volgens de bepalingen van de artikelen 1475 B.W. e.v. Vermits het hier anderzijds gaat om normering van persoonlijke relaties, is het belangrijk dat die normering niet absoluut dwingend wordt opgelegd. Daarom wordt voorzien in de mogelijkheid van verzet en dit zowel van de ouder als van de persoon met wie de ouder wettelijk samenleeft als van het kind.

Paragraaf 1 regelt de situatie waarbij het kind geboren wordt binnen de wettelijke samenwoning. In deze hypothese is geen verzet in hoofd van het kind voorzien.

Paragraaf 2 regelt de situatie dat een wettelijke samenwoning wordt aangegaan na de geboorte van het kind. Omdat opvoeden een persoonlijk engagement vraagt en naast rechten ook plichten met zich meebrengt, wordt het hier –als het kind al geboren was voor het aangaan van de wettelijke samenwoning- niet van rechtswege opgelegd. Ook hier wordt aan het kind de mogelijkheid geboden om zich te verzetten tegen het opleggen van het ouderlijk gezag.

Paragraaf 3 voorziet in een regeling bij overlijden van de ouder: na overlijden van de enige (afstammings)ouder is de persoon die mee het ouderlijk gezag uitoefende van rechtswege voogd en wordt de materiële bewaring van het kind aan hem toevertrouwd, tenzij ofwel die persoon geen voogd wenst te zijn ofwel als de ouder een ander persoon heeft aange-

L'article 387*ter* vise à apporter une précision. Toutes les dispositions du titre IX s'appliquent à la personne qui exerce l'autorité parentale conjointement avec le parent et continuent à s'appliquer sans restriction au parent. À défaut d'accord, tant le parent que la personne avec laquelle il exerce conjointement l'autorité parentale peuvent, par exemple, obtenir l'autorisation du tribunal pour agir seul pour un ou plusieurs actes déterminés. À moins que la loi proposée n'en dispose autrement, les autres droits et devoirs parentaux (notamment, le droit de consentir au mariage ou à l'adoption) ne sont pas acquis et ne s'imposent pas à la personne qui exerce l'autorité parentale en vertu du titre IX *bis*.

L'article 387*quater* règle l'attribution de l'autorité parentale conjointe dans le cadre de la cohabitation légale lorsque l'enfant n'a qu'un seul parent (par filiation). D'une part, étant donné que l'on peut présumer que les cohabitants légaux s'occuperont, en principe, conjointement de l'éducation de l'enfant, l'on confie de plein droit au cohabitant légal qui n'est pas le parent l'exercice de l'autorité parentale conjointement avec le parent, conformément aux dispositions des articles 1475 et suivants du Code civil. D'autre part, étant donné qu'il s'agit en l'occurrence d'encadrer des relations personnelles, par des normes, il s'impose de ne pas imposer ces normes de manière absolument contraignante. C'est la raison pour laquelle la présente proposition octroie une possibilité d'opposition tant au parent qu'à la personne avec laquelle le parent cohabite légalement et à l'enfant.

Le § 1er règle la situation dans laquelle l'enfant est né dans le cadre de la cohabitation légale. Dans cette hypothèse, il n'est pas prévu de possibilité d'opposition dans le chef de l'enfant.

Le paragraphe 2 définit les règles applicables lorsque la cohabitation légale a débuté après la naissance de l'enfant. L'éducation requérant un investissement personnel et entraînant non seulement des droits mais aussi des obligations, l'autorité parentale conjointe n'est pas imposée d'office dans ce cas, c'est-à-dire si l'enfant était déjà né avant que la cohabitation légale débute. Il est également prévu que l'enfant puisse s'opposer à l'exercice de cette autorité.

Le paragraphe 3 définit les règles à appliquer en cas de décès du parent : après le décès de l'unique parent (par filiation), c'est la personne qui exerçait l'autorité parentale conjointement avec lui qui devient tuteur de plein droit et se voit confier la garde matérielle de l'enfant, à moins que cette personne ne souhaite pas assumer la tutelle, que le parent ait désigné une autre

duid als voogd ofwel dit strijdig zou zijn met de belangen van het kind. 3° van dit artikel biedt aan de grootouders en ieder ander persoon die met het kind een bijzonder affectieve band heeft de mogelijkheid zich te verzetten tegen de wettelijke voogdij. Deze mogelijkheid van verzet kan enkel gehanteerd worden in belang van de minderjarige. De zaak wordt bij gewoon verzoekschrift aanhangig gemaakt bij de rechtbank van eerste aanleg van de woonplaats van het kind, omdat de rechtbank van eerste aanleg het rechterlijk orgaan is van de voogdij.

Deze regeling komt tegemoet aan de bescherming van het gezinsleven van het kind en de persoon die samen met de overleden ouder het kind opvoeden. Deze bepaling moet beletten dat het kind eventueel wordt «opgeëist» door de familie van de overleden ouder wanneer de ouder heeft nagelaten een testamentaire voogd aan te duiden. Dit heeft het voordeel dat een kind niet uit zijn vertrouwelijke omgeving kan worden losgerukt.

Paragraaf 4 houdt in dat na ontbinding van de wettelijke samenwoning wordt het kind in principe niet langer mee opgevoed door de persoon die mee met de ouder het ouderlijk gezag uitoefende. Uitzonderlijk zal bij voorbeeld bij overeenstemming tussen beide ex-samenwoners, de materiële bewaring van het kind toevertrouwd worden aan de persoon die mee het ouderlijk gezag uitoefende volgens de bepalingen van Titel IXbis. Het is ook mogelijk dat de ex-samenwoners tot een bilocatieregeling beslissen en beiden -weliswaar alternerend- de materiële bewaring hebben van het kind; ook in deze hypothese blijven de ex-samenwoners het ouderlijk gezag verder gezamenlijk uitoefenen.

Artikel 387quinquies regelt het gezamenlijk ouderlijk gezag binnen het huwelijk indien het ouderschap maar in één ouderlijn is vastgesteld of indien de andere ouder overleden of afwezig is. Omdat de feitelijke opvoedingssituatie in principe gelijklopend is bij wettelijke samenwoners en echtgenoten, is de regeling voor het ouderschap binnen het huwelijk gelijklopend aan de regeling bij de wettelijke samenwoners.

Artikel 387sexies regelt het gezamenlijk ouderlijk gezag in het kader van de gemeenrechtelijke samenwoning van een ouder en partner die feitelijk samen instaan voor de opvoeding van het kind van die ouder in geval het ouderschap maar in één ouderlijn is vastgesteld of de andere ouder overleden of afwezig is. Aangezien de gemeenrechtelijke samenwoning per definitie wettelijk niet georganiseerd is, wordt vooral in belang van

persoonne comme tuteur ou que cette décision soit contraire aux intérêts de l'enfant. Le point 3 de cet article permet aux grands-parents ou à toute autre personne qui a un lien affectif particulier avec l'enfant de s'opposer à la tutelle légale. Cette possibilité d'opposition ne peut être invoquée que dans l'intérêt de l'enfant. L'affaire est portée devant le tribunal de première instance du domicile de l'enfant par simple requête parce que c'est l'organe judiciaire qui connaît de la tutelle.

Cette disposition a pour but de protéger la vie de famille de l'enfant et de la personne qui se chargeait de son éducation avec le parent décédé. Elle vise à éviter que la famille du parent décédé puisse éventuellement «exiger» l'enfant si le parent décédé avait omis de désigner un tuteur testamentaire. L'enfant ne peut donc pas être arraché à son environnement familial.

Le paragraphe 4 dispose que, lorsque la cohabitation légale a pris fin, l'enfant n'est, en principe, plus éduqué par la personne qui exerçait l'autorité parentale conjointement avec le parent. La garde matérielle de l'enfant sera exceptionnellement confiée à la personne qui exerçait conjointement l'autorité parentale conformément aux dispositions du Titre IX bis, par exemple, en cas d'accord entre les deux ex-cohabitants. Il peut arriver que les ex-cohabitants conviennent d'un régime de garde partagée et aient tous deux – certes en alternance – la garde matérielle de l'enfant. Dans cette hypothèse également, les ex-cohabitants continuent d'exercer conjointement l'autorité parentale.

L'article 387quinquies règle l'autorité parentale conjointe au sein du mariage, si la parenté n'a été établie que dans une ligne parentale ou que l'autre parent est décédé ou absent. Étant donné que, dans les faits, la situation en matière d'éducation est en principe la même dans le cas des cohabitants légaux que dans celui des époux, le régime de la parenté au sein du mariage est identique à celui qui s'applique aux cohabitants légaux.

L'article 387sexies règle l'autorité parentale conjointe dans le cadre de la cohabitation de droit commun d'un parent et d'un partenaire qui, dans les faits, assurent ensemble l'éducation de l'enfant de ce parent, lorsque la parenté n'a été établie que dans une ligne parentale ou que l'autre parent est décédé ou absent. Étant donné que la cohabitation de droit commun n'est, par définition, pas organisée par la loi, la parenté n'est, dans

het kind, het ouderschap aan de andere persoon dan de ouder slechts toegekend onder bepaalde cumulatieve voorwaarden:

1. gezamenlijk verzoek bij de jeugdrechtbank;
2. samenlevingsvereiste en minstens 2 jaar feitelijk gezamenlijke opvoeding;
3. instemmingsvereiste voor de minderjarige die de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt of over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikt.

Zelfs indien aan al die voorwaarden is voldaan kan de jeugdrechtbank dit verzoek nog weigeren indien inwilliging van het verzoek strijdig zou zijn met de belangen van het kind.

Artikel 387septies kadert in de situatie waarbij de afstamming wel tweezijdig is vastgesteld maar de ouders leven niet samen en de ouder die de materiële bewaring heeft over het kind oefent eenzijdig het ouderlijk gezag uit. Het biedt in die hypothese een regeling voor de feitelijke opvoedingssituatie door een ouder en een partner, wettelijke samenwoner of echtgenoot. Het ouderschap aan de andere persoon dan de ouder kan slechts toegekend worden onder bepaalde voorwaarden die enerzijds een indicatie kunnen zijn voor de stabiliteit van de feitelijke opvoedingssituatie en die anderzijds rekening houdt met de belangen van alle betrokken partijen:

1. het verzoek moet uitgaan van de ouder en de persoon die mee feitelijk instaat voor de opvoeding van de minderjarige;
2. de verzoekende ouder oefent minstens gedurende één jaar eenzijdig het ouderlijk gezag uit;
3. de ouder en de feitelijke opvoeder staan minstens 2 jaar gezamenlijk in voor de opvoeding van de minderjarige
4. de minderjarige die de leeftijd heeft bereikt van 12 jaar of over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikt, moet hiermee instemmen.

De ouder die het ouderlijk gezag niet uitoefent blijft uiteraard titularis van zijn rechten. Bij gewijzigde omstandigheden kan hij zijn rechten opnieuw uitoefenen. Dit is bij voorbeeld het geval bij overlijden van de andere ouder. Deze situatie wordt geregeld in § 2 van dit artikel. Zowel de persoon die samen met de overleden ouder het ouderlijk gezag uitoefende als de overlevende ouder, kunnen zich bij gebrek van overeenstemming

l'intérêt de l'enfant, accordée à la personne autre que le parent qu'à certaines conditions cumulatives :

1. il y a lieu d'introduire une demande conjointe auprès du tribunal de la jeunesse ;
2. le parent et le partenaire doivent cohabiter et avoir assuré ensemble, dans les faits, l'éducation de l'enfant pendant au moins deux ans ;
3. il y a lieu d'obtenir le consentement du mineur qui a atteint l'âge de 12 ans ou qui dispose de la faculté de discernement requise.

Même si toutes ces conditions sont réunies, le tribunal de la jeunesse peut encore refuser cette demande, si l'acceptation de celle-ci est contraire aux intérêts de l'enfant.

L'article 387septies vise le cas où la filiation a été établie à l'égard des deux parents, mais où ceux-ci ne vivent pas ensemble et le parent qui a la garde matérielle de l'enfant exerce seul l'autorité parentale. Il règle, dans cette hypothèse, la situation de fait dans laquelle l'éducation est assurée par un parent et un partenaire, un cohabitant légal ou un conjoint. La parenté ne peut être attribuée à une personne autre que le parent qu'à certaines conditions, qui peuvent constituer une indication quant à la stabilité de la situation d'éducation de fait et qui tiennent par ailleurs compte des intérêts de toutes les parties concernées :

1. la demande doit émaner du parent et de la personne qui assure conjointement l'éducation effective du mineur ;
2. le parent demandeur doit avoir exercé seul l'autorité parentale pendant un an au moins;
3. le parent et l'éducateur effectif doivent avoir assuré conjointement l'éducation du mineur au moins pendant les deux ans précédant la demande ;
4. le mineur âgé de 12 ans et qui possède le discernement requis doit consentir à la demande.

Le parent qui n'exerce pas l'autorité parentale demeure évidemment titulaire de ses droits. Si les circonstances se modifient, il pourra à nouveau exercer ses droits. Il en ira, par exemple, ainsi en cas de décès de l'autre parent. Cette situation est réglée au § 2 de cet article. Tant la personne qui a exercé l'autorité parentale conjointement avec le parent décédé que le parent survivant pourront, en l'absence d'accord sur

over de organisatie van de huisvesting, over de belangrijke beslissingen betreffende zijn gezondheid, zijn opvoeding, zijn opleiding en zijn ontspanning en over de levensbeschouwelijke keuzes tot de jeugdrechter wenden om de uitsluitende uitoefening van het ouderlijk gezag te verkrijgen; wanneer de overeenstemming strijdig lijkt te zijn met het belang van het kind kan de rechter eveneens beslissen tot eenzijdige uitoefening van het ouderlijk gezag.

Artikel 387*bis* B.W. - zoals aangevuld volgens artikel 2 van dit wetsvoorstel - biedt de mogelijkheid aan de rechtbank om op verzoek van de ouder of de persoon die mee het ouderlijk gezag uitoefent dan wel van de procureur des konings alle beslissingen met betrekking tot het ouderlijk gezag op te leggen of te wijzigen.

Artikel 387*octies* kadert in de situatie waarbij de afstemming tweezijdig is vastgesteld en de ouders leven niet samen maar zij oefenen nog wel gezamenlijk het ouderlijk gezag uit. Het biedt in die hypothese een regeling voor de feitelijke opvoedingssituatie door een ouder en een partner, wettelijke samenwoner of echtgenoot. In deze situatie is het vanzelfsprekend dat met de belangen van de andere ouder meer rekening wordt gehouden dan in de andere gevallen. Meestal woont de minderjarige slechts bij één van de ouders en heeft de andere ouder een omgangsrecht. Het eventuele verzoek tot uitoefening het ouderlijk gezag door een ander persoon dan de ouder, zal dan in principe gezamenlijk uitgaan van de ouder bij wie het kind woont en van de persoon die met de ouder samen de minderjarige opvoedt.

Indien echter de ouders een bilocatieregeling zijn overeengekomen, kan elk van de ouders met een ander persoon die mee instaat voor de opvoeding van de minderjarige samen met die persoon een verzoek indienen om het ouderlijk gezag gezamenlijk uit te oefenen. Dit houdt bij voorbeeld in dat wanneer bij echtscheiding van de ouders een tweeverblijfsregeling is uitgewerkt en na echtscheiding gaat elk van de ex-echtgenoten een nieuw huwelijk aan, de minderjarige zich bevindt in een situatie waarin hij daadwerkelijk door 4 personen wordt opgevoed. In dat geval kunnen, indien voldaan is aan de voorwaarden bepaald in dit artikel, eventueel 4 personen het ouderlijk gezag geheel of gedeeltelijk simultaan uitoefenen.

Paragraaf 2 behandelt de voorwaarden waaraan cumulatief moet voldaan zijn vooraleer van ouderlijk gezag wordt toegekend rekening houdend met belangen van alle partijen en vooral met die van het kind. De

l'organisation de l'hébergement de l'enfant, sur des décisions importantes concernant sa santé, son éducation, sa formation et ses loisirs et sur les choix philosophiques, s'adresser au juge de la jeunesse afin d'obtenir l'exercice exclusif de l'autorité parentale ; si l'accord paraît être contraire à l'intérêt de l'enfant, le juge pourra également confier l'exercice de l'autorité parentale à une seule personne.

L'article 387*bis* du Code civil – tel qu'il est complété conformément à l'article 2 de la présente proposition de loi – offre au tribunal la possibilité d'imposer ou de modifier toutes les décisions concernant l'autorité parentale à la demande du parent ou de la personne qui exerce conjointement l'autorité parentale ou du procureur du Roi.

L'article 387*octies* concerne la situation dans laquelle la filiation est établie à l'égard des deux parents et où les parents ne cohabitent pas mais exercent cependant conjointement l'autorité parentale. Dans cette hypothèse, il règle la situation de fait dans laquelle un enfant est éduqué par un parent et le partenaire de celui-ci, qu'il soit cohabitant légal ou conjoint. Il va de soi qu'il sera davantage tenu compte des intérêts de l'autre parent dans ce cas que dans d'autres. Généralement, l'enfant mineur ne vit qu'avec l'un de ses parents tandis que l'autre parent bénéficie d'un droit d'entretenir des relations personnelles avec l'enfant. En principe, ce seront donc le parent avec lequel l'enfant vit et la personne qui, avec le parent, assume l'éducation de l'enfant mineur qui introduiront l'éventuelle demande visant à confier l'exercice de l'autorité parentale à une personne autre que le parent.

Si les parents conviennent toutefois d'un régime de garde partagée, chaque parent peut introduire une demande visant à obtenir l'exercice conjoint de l'autorité parentale avec la personne qui prend part à l'éducation de l'enfant mineur. Cela signifie, par exemple, que si, dans le cadre du divorce, les parents optent pour un régime de garde partagée et qu'après le divorce chacun des ex-époux se remarie, quatre personnes assument effectivement l'éducation de l'enfant mineur. Dans ce cas et pour autant que les conditions prévues dans cet article soient remplies, quatre personnes peuvent éventuellement exercer simultanément tout ou partie de l'autorité parentale.

Le § 2 fixe les conditions cumulatives qui doivent être remplies avant que l'autorité parentale puisse être accordée compte tenu des intérêts de toutes les parties et, plus particulièrement, de ceux de l'enfant. Les

voorwaarden zijn nog strenger dan in de hypothese van artikel 2 e.v. van dit wetsvoorstel. Naast de gezamenlijk opvoedingsvereiste van minstens 2 jaar (vgl. artikel 387*sexies* van dit wetsvoorstel) en instemmingsvereiste van de minderjarige is voorzien dat de ouder (die niet de materiële bewaring heeft van het minderjarige) zijn toestemming moet geven. Indien die ouder geen toestemming geeft kan de rechtbank vervangende toestemming geven rekening houdend met de belangen van alle partijen. Indien aan al die voorwaarden is voldaan kan de rechter het verzoek slechts afwijzen indien inwilliging van dit verzoek strijdig is met de belangen van het kind (§3).

Paragraaf 4 voorziet in een regeling bij overlijden van de ouder die met een ander persoon gezamenlijk het ouderlijk gezag uitoefende.

Artikel 387*novies* regelt de verplichting tot levensonderhoud. Wanneer er een einde komt aan de afgeleide uitoefening van het ouderlijk gezag blijft deze verplichting evenwel bestaan, rekening houdend met de tijd tijdens dewelke die persoon mee instond voor de opvoeding van dit kind.

Artikel 387*decies* kent een omgangsrecht toe wanneer een einde komt aan de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag volgens dezelfde modaliteiten als voorzien in artikel 375*bis* B.W. Hierbij wordt uitgegaan van de vooronderstelling van een bestaande positieve band.

Onder meer rekening houdend met het feit dat een persoon die langere tijd mee instond voor de opvoeding van de minderjarige tot een onderhoudsbijdrage verplicht kan zijn, kent het tweede lid bovendien aan die persoon een recht op toezicht op de opvoeding van het kind toe. Hiervoor is wel vereist dat hij minstens 5 jaar samen met de ouder de minderjarige opgevoed heeft. Om dit recht op toezicht mogelijk te maken wordt hem een informatierecht toegekend.

Art. 3

Artikel 3 regelt de erforde. Mogelijke criteria voor het aanwijzen van wettelijke erfgenamen zijn naast afstamming en verwantschap, de genegenheidsbanden (zoals voorondersteld wordt bij echtgenoten) en opgenomen verantwoordelijkheden. Ons erfrecht is in essentie een gezinsrecht. Het is ontegensprekelijk zo dat de persoon die mee met de ouder een kind minstens 10 jaar opvoedde samen met dit kind in een gezinsrelatie staat die nauw verwant is aan de gezinsrelatie

conditions sont encore plus sévères que dans l'hypothèse visée aux articles 2 et suivants de la présente proposition. Outre que les deux intéressés doivent avoir assumé conjointement l'éducation de l'enfant pendant deux ans au moins (voir l'article 387*sexies* de la présente proposition de loi) et que l'enfant mineur doit donner son consentement, il est prévu que le parent (qui n'a pas la garde matérielle de l'enfant mineur) doit marquer son accord. Si ce parent ne marque pas son accord, le tribunal peut donner un accord supplétif compte tenu des intérêts de toutes les parties. Si toutes les conditions sont remplies, le juge ne peut rejeter la demande que si l'acceptation de celle-ci est contraire aux intérêts de l'enfant (§ 3).

Le § 4 fixe les règles à suivre en cas de décès du parent qui a exercé une autorité parentale conjointe avec une autre personne.

L'article 387*novies* règle l'obligation d'entretien. Même si l'exercice conjoint de l'autorité parentale prend fin, cette obligation est maintenue, compte tenu de la période durant laquelle cette personne s'est chargée, conjointement avec le parent, de l'éducation de l'enfant.

L'article 387*decies* reconnaît le droit d'entretenir des relations personnelles avec l'enfant, lorsque l'exercice conjoint de l'autorité parentale prend fin, selon les mêmes modalités que celles prévues à l'article 375*bis* du Code civil. On suppose à cet égard qu'il existe un lien positif.

Étant donné, entre autres, qu'une personne qui s'est chargée de l'éducation du mineur d'âge pendant un certain temps peut être tenue de verser une pension alimentaire, l'alinéa 2 confère en outre à cette personne un droit de contrôle sur l'éducation dudit mineur. Il faut à cet effet qu'elle se soit occupée, conjointement avec le parent, de l'éducation de l'intéressé pendant au moins cinq ans. Pour lui permettre d'exercer ce droit de contrôle, il lui est attribué un droit d'information.

Art. 3

L'article 3 régit l'ordre de succession. Les critères qui peuvent être retenus pour désigner les héritiers légaux sont, outre la parenté et l'alliance, les liens affectifs (comme supposé entre les époux) et les responsabilités assumées. Notre droit successoral est, par essence, un droit basé sur la famille. Il est indéniable que la personne qui s'est chargée, conjointement avec le parent, de l'éducation d'un enfant pendant au moins dix ans a établi avec cet enfant une relation pro-

met «eigen» kinderen met wie men in een afstamming-relatie staat. Artikel 731 B.W. wordt in die zin aangevuld.

Art. 5

Artikel 5 regelt de toebedeling binnen de erforde. Kinderen waarover de overledene minstens gedurende 10 jaar krachtens de bepaling van boek I, titel IX*bis* het ouderlijk gezag uitoefende worden gelijkgesteld met kinderen waarvan de afstamming vaststaat. Deze bepaling voorziet in de mogelijkheid om kinderen waarover men het ouderlijk gezag uitoefende volgens de bepalingen van dit wetsvoorstel te onterven bij testament wanneer men kinderen heeft waarvan de afstamming vaststaat. Deze laatste bepaling moet vermijden dat iemand het ouderlijk gezag niet op zich neemt alhoewel men zich in een duurzame feitelijke opvoedings-en gezinssituatie bevindt omdat hij de kinderen waarmee hij in een afstammingsrelatie staat, geen financieel nadeel wil berokkenen.

Art. 6

Artikel 6 regelt de civielrechtelijke aansprakelijkheid in hoofde van de persoon die krachtens de bepalingen van dit wetsvoorstel mee het ouderlijk gezag uitoefende, voor onrechtmatige daden van de minderjarige. De verplichting tot een degelijke opvoeding impliceert een zekere verantwoordelijkheid voor de gedragingen van de minderjarige waarover zij ouderlijk gezag uitoefenen. Vermits een vermoeden van gebrek aan toezicht of tekortkoming in de opvoeding aan de grondslag ligt van deze aansprakelijkheid kan deze persoon van die aansprakelijkheid worden bevrijd wanneer hij bij voorbeeld kan aantonen dat de tekortkoming in de opvoeding niet aan hem kunnen verweten worden.

Kristien GRAUWELS (AGALEV-ECOLO)

che de celle établie avec des enfants « biologiques » auxquels elle est unie par un lien de parenté. L'article 731 du Code civil est complété en ce sens.

Art. 5

L'article 5 règle la répartition au sein de l'ordre de succession. Les enfants sur lesquels le défunt a exercé l'autorité parentale pendant au moins dix ans en vertu des dispositions du livre Ier, titre IX*bis* sont assimilés aux enfants dont la filiation est établie. Cette disposition permet au parent social s'il a des enfants dont la filiation est établie, de déshériter, par voie testamentaire, les enfants sur lesquels il a exercé l'autorité parentale selon les dispositions de la présente proposition de loi. Cette disposition a pour objet d'éviter qu'un parent social refuse d'exercer l'autorité parentale même s'il entretient une relation éducative et affective durable, parce qu'il ne veut causer de préjudice financier aux enfants avec lesquels il a un lien de filiation.

Art. 6

L'article 6 règle la responsabilité civile, en ce qui concerne les actes illicites du mineur, dans le chef de la personne qui exerçait l'autorité parentale avec le parent conformément aux dispositions de la présente proposition de loi. L'obligation de dispenser une éducation de qualité implique une certaine responsabilité en ce qui concerne les comportements du mineur sur lequel s'exerce l'autorité parentale. Étant donné que cette responsabilité procède d'une présomption de manque de surveillance ou de lacune dans l'éducation, cette personne peut être exonérée de sa responsabilité lorsqu'elle peut, par exemple, prouver que cette lacune dans l'éducation ne lui est pas imputable.

WETSVOORSTEL**HOOFDSTUK I****Algemene bepaling****Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

HOOFDSTUK II**Wijzigingen aan boek i van het Burgerlijk Wetboek****Art. 2**

In boek I van het Burgerlijk Wetboek wordt een titel *IXbis* ingevoegd, luidende:

«Titel *IXbis*. Afgeleid ouderlijk gezag voor de partner of de persoon die met een ouder samenleeft.

Art. 387ter. — De bepalingen van Titel IX inzake ouder of ouders zijn eveneens van toepassing op de partner of persoon die gezamenlijk met de ouder krachtens titel *IXbis*, het ouderlijk gezag uitoefent.

Art. 387^{quater}. — § 1. Indien voor een kind de afstamming maar ten aanzien van één ouder is vastgesteld of indien die andere ouder overleden of afwezig is en dit kind wordt geboren binnen een wettelijke samenwoning volgens de artikelen 1475 en volgende, oefent de wettelijke samenwoner van rechtswege samen met de ouder het ouderlijk gezag uit zoals beschreven in Titel IX, tenzij de ouder of de persoon met wie hij wettelijk samenwoont zich hiertegen verzet.

Het verzet wordt binnen zes maanden bij gewoon verzoekschrift aanhangig gemaakt bij de jeugdrechter van de woonplaats van het kind. Indien de rechter er niet in slaagt de partijen te verzoenen, oefent de ouder het ouderlijk gezag eenzijdig uit.

§ 2. Indien de wettelijke samenwoning wordt aangegaan na de geboorte van een kind waarvoor de afstamming maar ten aanzien van één ouder is vastgesteld of indien de andere ouder overleden of afwezig is, kan de jeugdrechter op gezamenlijk verzoek van de ouder en de wettelijke samenwoner de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag geheel of gedeeltelijk opdragen, zoals beschreven in titel IX van het Burgerlijk Wetboek, tenzij de minderjarige die ofwel de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt ofwel over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikt zich hiertegen verzet.

PROPOSITION DE LOI**CHAPITRE Ier****Disposition générale****Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

CHAPITRE II**Modifications du livre premier du Code civil****Art. 2**

Il est inséré, dans le livre premier du Code civil, un titre *IXbis*, libellé comme suit :

« Titre *IXbis*. De l'autorité parentale dérivée pour le partenaire ou la personne qui cohabite avec un parent.

Art. 387ter. — Les dispositions du titre IX relatives à l'autorité parentale s'appliquent également au partenaire ou à la personne qui, en vertu du titre *IXbis*, exerce l'autorité parentale conjointement avec le parent.

Art. 387^{quater}. — § 1er. Si la filiation d'un enfant n'est établie qu'à l'égard d'un seul parent ou si l'autre parent est décédé ou absent et que cet enfant est né dans le cadre d'une cohabitation légale au sens des articles 1475 et suivants, le cohabitant légal exerce de plein droit, conjointement avec le parent, l'autorité parentale comme il est dit au titre IX, sauf si le parent ou la personne avec laquelle il cohabite légalement s'y oppose.

L'opposition est portée dans les six mois, par simple requête, devant le juge de la jeunesse du domicile de l'enfant. Si le juge ne parvient pas à concilier les parties, le parent exerce seul l'autorité parentale.

§ 2. Si la cohabitation légale débute après la naissance d'un enfant dont la filiation n'est établie qu'à l'égard d'un seul parent ou si l'autre parent est décédé ou absent, le juge de la jeunesse peut, à la demande conjointe du parent et du cohabitant légal, leur confier tout ou partie de l'exercice conjoint de l'autorité parentale, comme il est dit au titre IX du Code civil, sauf si le mineur qui a atteint l'âge de douze ans ou qui possède le discernement requis s'y oppose.

§ 3. Na het overlijden van de ouder van wie de afstamming was vastgesteld, is de persoon met wie de ouder een wettelijke samenwoning had aangegaan en met wie hij op het ogenblik van overlijden volgens § 1 of § 2 gezamenlijk het ouderlijk gezag uitoefende, van rechtswege voogd en wordt de materiële bewaring van het minderjarig kind aan hem toevertrouwd tenzij:

1° ofwel die persoon de voogdij of materiële bewaring niet op zich wil nemen;

2° ofwel de ouder een ander persoon als testamentaire voogd heeft aangeduid krachtens de artikelen 397 en 398;

3° ofwel de voogdij strijdig zou zijn met de belangen van het kind. De grootouders en ieder ander persoon die kan aantonen dat hij met het kind een bijzonder affectieve band heeft, kan zich in het belang van het kind verzetten tegen deze wettelijke voogdij. De zaak wordt bij gewoon verzoekschrift aanhangig gemaakt bij de rechtbank van eerste aanleg van de woonplaats van het kind. Enkel indien toekenning van de voogdij aan de persoon die met de overleden ouder volgens § 1 of § 2, gezamenlijk het ouderlijk uitoefende duidelijk in strijd is met het belang van de minderjarige wordt de voogdij niet toegekend aan die persoon.

§ 4. Na de ontbinding van de wettelijke samenwoning anders dan door overlijden of wanneer de wettelijke samenwoners feitelijk niet meer samenleven, eindigt de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag, tenzij bij overeenkomst of gerechtelijke uitspraak de materiële bewaring van het kind aan de persoon die overeenkomstig §§ 1 en 2 mee het ouderlijk gezag uitoefende geheel of gedeeltelijk wordt toevertrouwd.

Art. 387 *quinquies*. — § 1. De ouder van een minderjarig kind en diens echtgenoot, die niet de ouder is van dit kind, oefenen van rechtswege gezamenlijk het ouderlijk gezag uit zoals beschreven in titel IX indien de andere ouder overleden of afwezig is of indien het ouderschap maar in één ouderlijn is vastgesteld, tenzij de ouder of zijn echtgenoot of de minderjarige die ofwel de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt ofwel over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikt zich hier tegen verzet.

Het verzet wordt binnen zes maanden bij gewoon verzoekschrift aanhangig gemaakt bij de jeugdrechtbank van de woonplaats van het kind. Indien de rechter er niet in slaagt de partijen te verzoenen, blijft de ouder het ouderlijk gezag alleen uitoefenen. Tenzij het kind geboren is binnen het huwelijk, begint voor het kind deze termijn te lopen vanaf 12 jaar.

§ 3. Après le décès du parent à l'égard duquel la filiation était établie, la personne qui cohabitait légalement avec lui et qui exerçait, au moment du décès, l'autorité parentale conjointement avec lui conformément au § 1er ou au § 2, est tuteur de plein droit et se voit confier la garde matérielle de l'enfant mineur, sauf si :

1° soit, cette personne refuse d'assumer la tutelle ou la garde matérielle ;

2° soit, le parent a désigné une autre personne comme tuteur testamentaire, conformément aux articles 397 et 398 ;

3° soit, la tutelle est contraire aux intérêts de l'enfant. Les grands-parents et toute autre personne qui peut justifier d'un lien d'affection particulier avec l'enfant, peuvent s'opposer à cette tutelle légale dans l'intérêt de l'enfant. L'affaire est portée devant le tribunal de première instance du domicile de l'enfant par simple requête. Ce n'est que lorsque l'attribution de la tutelle à la personne qui exerçait l'autorité parentale conjointement avec le parent décédé, conformément aux § 1er et 2, est manifestement contraire aux intérêts du mineur que la tutelle n'est pas confiée à cette personne.

§ 4. Après la dissolution de la cohabitation légale autrement qu'à la suite d'un décès ou lorsque les cohabitants légaux ne vivent en réalité plus ensemble, l'exercice conjoint de l'autorité parentale prend fin, sauf si la garde matérielle de l'enfant est confiée en tout ou en partie, par convention ou par décision judiciaire, à la personne qui, conformément aux § 1er et 2, exerçait conjointement l'autorité parentale.

Art. 387 *quinquies*. — § 1er. Le parent d'un enfant mineur et son conjoint, qui n'est pas le parent de cet enfant, exercent conjointement de plein droit l'autorité parentale définie au titre IX si l'autre parent est décédé ou absent ou si la filiation n'est établie que dans le chef d'un seul parent, à moins que le parent, son conjoint ou le mineur qui a atteint l'âge de douze ans ou qui est capable de discernement, s'y oppose.

Le tribunal de la jeunesse du domicile de l'enfant est saisi de l'opposition par simple requête dans un délai de six mois. Si le juge ne parvient pas à rapprocher les parties, le parent continue d'exercer l'autorité parentale seul. Ce délai commence à courir pour l'enfant à partir de 12 ans à moins qu'il soit né au sein du mariage.

§ 2. Na overlijden van de ouder van wie de afstamming was vastgesteld, is de overlevende echtgenoot indien die met de ouder op het ogenblik van overlijden krachtens § 1 gezamenlijk het ouderlijk gezag uitoefende, van rechtswege voogd en wordt de materiële bewaring van het kind aan hem toevertrouwd tenzij:

1° ofwel de overlevende echtgenoot de voogdij of materiële bewaring niet op zich wil nemen;

2° ofwel de ouder een ander persoon als testamentaire voogd heeft aangeduid overeenkomstig de artikelen 397 en 398;

3° ofwel de voogdij strijdig zou zijn met de belangen van het kind.

De grootouders en ieder ander persoon die kan aantonen met het kind een bijzonder affectieve band te hebben, kunnen zich in het belang van het kind verzetten tegen deze wettelijke voogdij. De zaak wordt bij gewoon verzoekschrift aanhangig gemaakt bij de rechtbank van eerste aanleg van de woonplaats van het kind.

Enkel indien toekenning van de voogdij aan de persoon die met de overleden ouder volgens § 1 of § 2 gezamenlijk het ouderlijk gezag uitoefende, duidelijk in strijd is met het belang van het kind, wordt de voogdij niet toegekend aan die persoon. De zaak wordt bij gewoon verzoekschrift aanhangig gemaakt bij de rechtbank van eerste aanleg van de woonplaats van het kind.

§ 3 Indien de echtgenoten niet meer samenleven, eindigt de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag tenzij de materiële bewaring van het kind geheel of gedeeltelijk werd toevertrouwd aan de persoon die volgens § 1 mee het ouderlijk gezag uitoefende.

Art. 387sexies. — § 1. Indien één van de ouders overleden of afwezig is of indien het ouderschap maar in één ouderlijn is vastgesteld, kan de jeugdrechter op gezamenlijk verzoek van de ouder en de partner de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag geheel of gedeeltelijk opdragen. Dit verzoek wordt slechts toegewezen indien de ouder en de partner samenleven en gezamenlijk instaan voor de opvoeding van dit kind gedurende minstens twee jaar voorafgaand aan dit verzoek.

De minderjarige die de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt ofwel over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikt, moet instemmen met dit verzoek.

§ 2. Après le décès du parent dans le chef duquel la filiation était établie, le conjoint survivant qui, au moment du décès, exerçait conjointement l'autorité parentale avec le parent conformément au § 1er, devient tuteur de plein droit et se voit confier la garde matérielle de l'enfant sauf si :

1° soit le conjoint survivant refuse d'exercer la tutelle sur l'enfant ou d'assumer la garde matérielle de celui-ci;

2° soit le parent décédé a désigné un autre tuteur testamentaire, conformément aux articles 397 et 398 ;

3° soit la tutelle est contraire aux intérêts de l'enfant.

Les grands-parents et toute personne pouvant justifier d'un lien d'affection particulier avec l'enfant, peuvent s'opposer à cette tutelle légale dans l'intérêt de l'enfant. L'affaire est portée devant le tribunal de première instance du domicile de l'enfant par simple requête.

Ce n'est que lorsque l'attribution de la tutelle à la personne qui, en vertu du §1er ou du § 2, exerçait conjointement l'autorité parentale avec le parent décédé est contraire aux intérêts de l'enfant que la tutelle n'est pas confiée à cette personne. Le tribunal de première instance du domicile de l'enfant est saisi de la cause par simple requête.

§ 3. si les époux ne vivent plus ensemble, l'exercice conjoint de l'autorité parentale prend fin, à moins que la garde matérielle de l'enfant n'ait été confiée entièrement ou partiellement à la personne qui exerçait l'autorité parentale conjointement avec le parent en vertu du § 1er.

Art.387sexies - § 1er. Si l'un des parents est décédé ou absent, ou si la parenté n'est établie que pour l'un des parents, le juge de la jeunesse peut, à la demande conjointe du parent et du partenaire, leur confier tout ou partie de l'exercice conjoint de l'autorité parentale. Cette demande n'est admise que si le parent et son partenaire vivent ensemble et ont assuré conjointement l'éducation de l'enfant au moins pendant les deux années précédant la demande.

Le mineur qui a atteint l'âge de douze ans ou qui possède le discernement requis doit consentir à la demande.

Indien het kind toestemming geeft kan dit gezamenlijk verzoek enkel worden afgewezen indien inwilliging van dit verzoek strijdig zou zijn met de belangen van het kind.

§ 2. Na het overlijden van de ouder blijft de partner indien die met de ouder op het ogenblik van overlijden overeenkomstig § 1 gezamenlijk met de ouder het ouderlijk uitoefende, het ouderlijk gezag verder uitoefenen. De materiële bewaring van het kind wordt aan hem toevertrouwd tenzij dit strijdig zou zijn met de belangen van het kind.

§ 3. Wanneer de ouder en zijn partner niet meer samenleven, eindigt de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag tenzij de materiële bewaring van het kind geheel of gedeeltelijk werd toevertrouwd aan de persoon die volgens § 1 mee het ouderlijk gezag uitoefende.

Art. 387septies. — § 1. Indien de afstamming tweezijdig is vastgesteld en de ouders leven niet samen en indien de uitoefening krachtens artikel 374 eenzijdig aan één ouder is opgedragen, kan de jeugdrechter de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag zoals beschreven in titel IX geheel of gedeeltelijk opdragen, op gezamenlijk verzoek van de ouder bij wie de eenzijdige uitoefening van het ouderlijk gezag berust, en de partner of de persoon met wie hij wettelijk samenwoont of de echtgenoot van die ouder.

Dit verzoek wordt slechts toegewezen indien aan de verzoekende ouder minstens gedurende één jaar de eenzijdige uitoefening van het ouderlijk gezag krachtens artikel 374 is toegewezen en indien die ouder en de partner of de persoon met wie de ouder wettelijk samenwoont of echtgenoot, gezamenlijk instaan voor de opvoeding van dit kind gedurende minstens twee jaar voorafgaand aan dit verzoek.

De minderjarige die de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt of over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikt moet instemmen met dit verzoek.

§ 2. Na overlijden van de ouder aan wie krachtens artikel 374 de eenzijdige uitoefening van het ouderlijk gezag was opgedragen en die tot zijn overlijden met een ander persoon overeenkomstig § 1 gezamenlijk het ouderlijk gezag uitoefende, dient ofwel die persoon ofwel de andere ouder, zich tot de jeugdrechtbank te wenden om het ouderlijk gezag eenzijdig uit te oefenen volgens de bepalingen van artikel 374.

Si l'enfant a consenti à la demande conjointe, elle ne peut être rejetée qu'au cas où son admission serait contraire aux intérêts de l'enfant.

§ 2. Après le décès du parent, son partenaire continue à exercer l'autorité parentale s'il l'exerçait conjointement avec le parent décédé au moment de son décès conformément au § 1er. La garde matérielle de l'enfant lui est confiée à moins que cette décision soit contraire aux intérêts de l'enfant.

§ 3. L'exercice conjoint de l'autorité parentale prend fin dès que le parent et son partenaire cessent d'habiter ensemble, à moins que la garde matérielle de l'enfant ait été confiée en tout ou en partie à la personne qui, conformément au § 1er, exerçait conjointement l'autorité parentale.

Art. 387septies. — § 1er. Lorsque la filiation est établie à l'égard des deux parents et que les parents ne vivent pas ensemble, et lorsque l'exercice de l'autorité parentale a été confié à un seul des parents en vertu de l'article 374, le juge de la jeunesse peut attribuer tout ou partie de l'exercice conjoint de l'autorité parentale, ainsi qu'il est dit au titre IX, à la demande conjointe du parent qui assume l'exercice exclusif de l'autorité parentale et de son partenaire ou de la personne avec laquelle il cohabite légalement, ou du conjoint de ce parent.

Cette demande n'est admise que si l'exercice exclusif de l'autorité parentale a été confié au parent demandeur en vertu de l'article 374 au moins un an avant sa demande, et si ce parent et son partenaire, ou la personne avec laquelle il cohabite légalement, ou son conjoint ont assuré conjointement l'éducation de l'enfant au moins pendant les deux ans précédant la demande.

Le mineur qui a atteint l'âge de douze ans ou qui possède le discernement requis doit consentir à la demande.

§ 2. Après le décès du parent auquel l'exercice exclusif de l'autorité parentale a été confié en vertu de l'article 374 et qui a exercé, jusqu'à son décès, l'autorité parentale conjointement avec une autre personne conformément au § 1er, cette personne ou l'autre parent doit s'adresser au tribunal de la jeunesse pour obtenir l'exercice exclusif de l'autorité parentale en vertu des dispositions de l'article 374.

De rechter bepaalt eveneens aan wie hij de materiële bewaring van het kind toevertrouwt. Indien de zaak niet aanhangig wordt gemaakt, kan de jeugdrechtbank op verzoek van de procureur des Konings alle beschikkingen met betrekking tot het ouderlijk gezag opleggen of wijzigen. Bij deze procedure worden alle partijen opgeroepen.

§ 3. De gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag toegekend volgens de §§1 en 2 houdt op wanneer de ouder die de materiële bewaring heeft over het kind en de persoon die mee het ouderlijk gezag uitoefent, niet meer samenleven.

Art. 387octies. — § 1. Indien de afstamming tweezijdig is vastgesteld en de ouders leven niet samen maar zij oefenen het ouderlijk gezag gezamenlijk uit zoals bepaald in artikel 374, eerste lid, kan de jeugdrechter op gezamenlijk verzoek van de ouder die de materiële bewaring heeft van het kind en de partner of echtgenoot van die ouder of de persoon met wie hij wettelijk samenwoont, de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag zoals beschreven in titel IX geheel of gedeeltelijk opdragen.

De andere ouder behoudt eveneens de uitoefening van het ouderlijk gezag tenzij de jeugdrechter hierover overeenkomstig artikel 374 anders beslist.

Indien de ouders een bilocatieregeling zijn overeengekomen, kan elk van de ouders met een ander persoon onder dezelfde voorwaarden een gezamenlijk verzoek indienen.

§ 2. Het verzoek wordt slechts toegewezen indien voldaan is aan de volgende voorwaarden:

1° de ouder en de partner of samenwoner of echtgenoot die hierom verzoeken hebben samen ingestaan voor de opvoeding van dit kind gedurende minstens twee jaar voorafgaand aan het verzoek;

2° de ouder die niet de materiële bewaring heeft over dit kind, zijn toestemming geeft. Indien de ouder geen toestemming geeft of niet in staat is zijn toestemming te geven, kan de rechtbank met inachtneming van de belangen van alle partijen beslissen om het verzoek tot gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag toch toe te kennen. Bij een bilocatieregeling geldt dezelfde regeling in hoofde van de niet-verzoekende ouder;

3° De minderjarige die de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt of over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikt, moet instemmen met dit verzoek.

Le juge détermine également à qui il confie la garde matérielle de l'enfant. S'il n'a pas été saisi, le tribunal de la jeunesse peut, à la demande du procureur du Roi, imposer ou modifier toutes les dispositions relatives à l'autorité parentale. Dans le cadre de cette procédure, toutes les parties sont convoquées.

§ 3. L'exercice conjoint de l'autorité parentale accordé en vertu des §§ 1er et 2 prend fin dès que le parent auquel a été confiée la garde matérielle de l'enfant et la personne avec laquelle il exerce conjointement l'autorité parentale ne vivent plus ensemble.

Art. 387octies. — § 1er. Si la filiation est établie à l'égard des deux parents et que ceux-ci ne vivent pas ensemble, mais qu'ils exercent conjointement l'autorité parentale comme prévu à l'article 374, alinéa 1er, le juge de la jeunesse peut, à la demande conjointe du parent qui a la garde matérielle de l'enfant et du partenaire ou du conjoint de ce parent, ou de la personne avec laquelle il cohabite légalement, déléguer en tout ou partie l'exercice conjoint de l'autorité parentale prévue au titre IX du Code civil.

L'autre parent conserve également l'exercice de l'autorité parentale, à moins que le juge de la jeunesse en décide autrement conformément à l'article 374.

Si les parents ont convenu d'un régime de garde partagée, chacun des parents peut, avec une autre personne, introduire une demande conjointe aux mêmes conditions.

§ 2. Il n'est fait droit à la demande que si les conditions suivantes sont remplies :

1° le parent et le partenaire ou le cohabitant ou le conjoint qui ont introduit la demande doivent avoir assumé ensemble l'éducation de l'enfant pendant deux ans au moins avant l'introduction de la demande ;

2° le parent n'ayant pas la garde matérielle de l'enfant doit donner son accord. S'il ne donne pas son accord ou qu'il n'est pas en état de le faire, le tribunal peut décider, en tenant compte des intérêts de toutes les parties, de consentir malgré tout à l'exercice conjoint de l'autorité parentale. En cas de régime de garde partagée, cette disposition est également applicable dans le chef du parent qui n'est pas demandeur ;

3° le mineur qui a atteint l'âge de douze ans ou qui possède le discernement requis doit acquiescer à la demande ;

§ 3. Indien aan de voorwaarden van § 2 is voldaan, kan het verzoek slechts afgewezen worden indien inwilliging van dit verzoek strijdig is met de belangen van het kind.

§ 4. Na overlijden van de ouder die de materiële bewaring had over het kind, blijven zowel de andere ouder als de persoon die met de overleden ouder gezamenlijk het ouderlijk gezag uitoefende en met wie hij samen instond voor de opvoeding van dit kind, gezamenlijk het ouderlijk gezag uitoefenen. Zowel de ouder als de persoon die met de overleden ouder gezamenlijk het ouderlijk gezag uitoefende, kunnen zich tot de jeugdrechtbank wenden volgens de modaliteiten bepaald in artikel 374.

De jeugdrechter kan eveneens bepalen welke beslissingen met instemming van beide partijen kunnen worden genomen.

Bij gebrek aan overeenkomst beslist de rechter rekening houdend met de belangen van alle partijen, aan wie hij de materiële bewaring van het kind toevertrouwt.

§ 5. De gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag toegekend volgens de §§1 en 2 houdt op wanneer de ouder die de materiële bewaring heeft over het kind en de persoon die mee het ouderlijk gezag uitoefent niet meer samenleven.

Art. 387*novies*. — § 1. De persoon die gezamenlijk met de ouder krachtens de bepalingen van titel IX*bis* het ouderlijk gezag uitoefent, heeft de verplichting levensonderhoud, opvoeding en passende opleiding zoals bepaald in artikel 203 e.v. te verstrekken ten aanzien van die kinderen over wie hij mee het ouderlijk gezag uitoefent.

§ 2. Indien er een einde komt aan de uitoefening van het ouderlijk gezag krachtens de bepalingen van titel IX *bis* blijft de onderhoudsplicht evenwel bestaan.

Voor het vaststellen van de onderhoudsbijdrage houdt de rechter onder meer rekening met de periode tijdens dewelke die persoon samen met de ouder instond voor de opvoeding van dit kind.

Art. 387*decies*. — Wanneer er een einde komt aan de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag krachtens de bepalingen van titel IX*bis*, heeft de persoon die gezamenlijk met een ouder het ouderlijk gezag uitoefende, het recht persoonlijk contact met het kind te onderhouden.

§ 3. Si les conditions prévues au § 2 sont remplies, la demande ne peut être rejetée que si l'acceptation de celle-ci est contraire aux intérêts de l'enfant.

§ 4. En cas de décès du parent qui avait la garde matérielle de l'enfant, l'autre parent ainsi que la personne qui a exercé conjointement l'autorité parentale avec le parent décédé et qui a assumé l'éducation de l'enfant avec lui exercent conjointement l'autorité parentale. Le parent ainsi que la personne qui a exercé conjointement l'autorité parentale avec le parent décédé peuvent saisir le tribunal de la jeunesse selon les modalités prévues à l'article 374.

Le juge de la jeunesse peut également déterminer les décisions qui pourront être prises moyennant le consentement des deux parties.

À défaut d'accord, le juge décide, en tenant compte des intérêts de toutes les parties, de la personne à qui il confie la garde matérielle de l'enfant.

§ 5. L'exercice conjoint de l'autorité parentale, confié conformément aux §§ 1er et 2, prend fin lorsque le parent qui a la garde matérielle de l'enfant et la personne avec laquelle il exerce l'autorité parentale cessent de cohabiter.

Art. 387*novies*. — § 1er La personne qui, en vertu des dispositions du titre IX*bis*, exerce conjointement avec le parent l'autorité parentale, est tenue, conformément aux articles 203 et suivants, d'assumer correctement l'entretien, l'éducation et la formation des enfants sur lesquels elle exerce conjointement cette autorité.

§ 2. Si l'exercice de l'autorité parentale conformément aux dispositions du titre IX*bis* prend fin, l'obligation d'entretien est maintenue.

Pour la fixation de la pension alimentaire, le juge tient compte, entre autres, de la période durant laquelle la personne s'est chargée conjointement avec le parent de l'éducation de l'enfant.

Art. 387*decies*. — Lorsque l'exercice conjoint de l'autorité parentale conformément aux dispositions du titre IX*bis* prend fin, la personne, qui a exercé conjointement cette autorité avec le parent, a le droit d'entretenir des relations personnelles avec l'enfant.

Bij gebrek aan een overeenkomst tussen partijen, wordt over de uitoefening van dat recht in het belang van het kind op verzoek van één van de partijen of van de procureur des Konings beslist door de jeugdrechtbank.

Bovendien behoudt de persoon die volgens de bepalingen van titel IX*bis* het ouderlijk gezag uitoefende en indien hij gedurende minstens vijf jaar dit kind heeft opgevoed het recht om toezicht te houden op de opvoeding van dit kind. Hij kan bij de ouder of bij derden nuttige informatie hieromtrent inwinnen en zich in het belang van het kind tot de jeugdrechtbank wenden.».

HOOFDSTUK III

Wijzigingen aan Boek III van het Burgerlijk Wetboek

Art. 3

In artikel 731 van hetzelfde wetboek worden de woorden «en aan de kinderen over wie hij krachtens de bepalingen van Boek I titel IX*bis* minstens tien jaar mee ouderlijk gezag uitoefende» ingevoegd tussen de woorden «afstammelingen van de overledene» en de woorden «, aan zijn noch uit de echt noch van tafel en bed gescheiden echtgenoot».

Art. 4

In hetzelfde wetboek wordt een artikel 736*bis* ingevoegd, luidende:

«Art. 736*bis*. — De relatie tussen de persoon die gedurende minstens tien jaar mee het ouderlijk gezag krachtens de bepalingen van boek I, titel IX*bis* uitoefende en het kind waarover hij het ouderlijk gezag uitoefende, wordt gelijkgesteld met de rechte lijn in de eerste graad.».

Art. 5

In hetzelfde wetboek wordt een artikel 745*bis* ingevoegd, luidende:

«Art. 745*bis*. — Met kinderen bedoeld in artikel 745 worden gelijkgesteld de kinderen over wie de overledene gedurende minstens tien jaar het ouderlijk gezag krachtens de bepalingen van boek I, titel IX*bis* uitoefende, tenzij de overledene kinderen waarvan de afstamming vaststaat nalaat en hij bij testament het kind waarover hij krachtens de bepalingen van boek I, titel IX*bis* het ouderlijk gezag uitoefende geheel of gedeeltelijk onterft.».

À défaut d'accord entre les parties, l'exercice de ce droit est réglé dans l'intérêt de l'enfant par le tribunal de la jeunesse à la demande de l'une des parties ou du procureur du Roi.

En outre, la personne qui, conformément aux dispositions du titre IX*bis*, a exercé l'autorité parentale et s'est chargée de l'éducation de l'enfant pendant au moins cinq ans, conserve un droit de surveiller l'éducation de cet enfant. Elle pourra, à ce titre, obtenir du parent ou de tiers toutes informations utiles et s'adresser au tribunal de la jeunesse dans l'intérêt de l'enfant. ».

CHAPITRE III

Modifications du livre III du Code civil

Art. 3

Dans l'article 731 du même Code, les mots « et aux enfants sur lesquels il a exercé l'autorité parentale pendant au moins dix ans en vertu des dispositions du livre Ier, titre IX*bis* » sont insérés entre les mots « descendants du défunt » et les mots « , à son conjoint non divorcé ni séparé de corps ».

Art. 4

Dans le même Code, il est inséré un article 736*bis*, libellé comme suit :

« Art. 736*bis*. — La relation entre la personne qui a exercé l'autorité parentale pendant au moins dix ans en vertu des dispositions du livre Ier, titre IX*bis*, et l'enfant sur lequel elle a exercé cette autorité est assimilée à la ligne directe au premier degré. ».

Art. 5

Dans le même Code, il est inséré un article 745*bis*, libellé comme suit :

« Art. 745*bis*. — Sont assimilés aux enfants visés à l'article 745, les enfants sur lesquels le défunt a exercé l'autorité parentale pendant au moins dix ans en vertu des dispositions du livre Ier, titre IX*bis*, sauf si le défunt laisse des enfants dont la filiation est établie et qu'il déshérite en tout ou en partie, par voie testamentaire, l'enfant sur lequel il a exercé l'autorité parentale en vertu des dispositions du livre Ier, titre IX*bis*. ».

Art. 6

In artikel 1384 van hetzelfde wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht:

a) in het tweede lid worden de woorden «zijn aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen» vervangen door de woorden «en de persoon die krachtens de bepalingen van titel IX*bis* het ouderlijk gezag uitoefent, zijn aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door de minderjarige kinderen waarover zij gezag uitoefenen»;

b) in het vijfde lid worden de woorden «of de persoon die krachtens de bepalingen van titel IX*bis* het ouderlijk gezag uitoefent» ingevoegd tussen de woorden «indien de ouders» en de woorden «, onderwijzers en ambachtslieden».

HOOFDSTUK IV

Overgangsbepalingen

Art. 7

De jeugdrechter kan aan de persoon die reeds samen met een ouder een kind opvoedt in de situatie die volgens dit wetsvoorstel van rechtswege samen met de ouder gezamenlijk het ouderlijk gezag zou uitoefenen zoals omschreven in de artikelen 387*quater* en 387*quinquies* van het Burgerlijk Wetboek, op gezamenlijk verzoek van de ouder en die persoon het gezamenlijk ouderschap geheel of gedeeltelijk opdragen tenzij de minderjarige die ofwel de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt ofwel over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikt zich hiertegen verzet.

Art. 8

Indien een persoon reeds minstens tien jaar het kind feitelijk samen met de ouder mee heeft opgevoed voor hij krachtens deze wet gezamenlijk met de ouder kon belast worden met het ouderlijk gezag, zijn de artikelen 3, 4 en 5 eveneens van toepassing op de persoon die alsnog belast wordt met het ouderlijk gezag.

9 juli 2002

Kristien GRAUWELS (AGALEV-ECOLO)

Art. 6

À l'article 1384 du même Code sont apportées les modifications suivantes:

a) à l'alinéa 2, les mots « sont responsables du dommage causé par leurs enfants mineurs » sont remplacés par les mots « et la personne qui exerce l'autorité parentale en vertu des dispositions du titre IX*bis* sont responsables du dommage causé par les enfants mineurs sur lesquels ils exercent une autorité » ;

b) dans l'alinéa 5, les mots « à moins que les père et mère, instituteurs et artisans, ne prouvent » sont remplacés par les mots « à moins que les père et mère ou la personne qui exerce l'autorité parentale en vertu des dispositions du titre IX*bis*, les instituteurs et les artisans ne prouvent ».

CHAPITRE IV

Dispositions Transitoires

Art. 7

Le juge de la jeunesse peut attribuer tout ou partie de l'autorité parentale conjointe à la personne qui assume déjà conjointement avec un parent l'éducation d'un enfant dans des conditions dans lesquelles, aux termes de la présente loi, celle-ci exercerait de plein droit, conjointement avec le parent, l'autorité parentale telle qu'elle est définie aux 387*quater* en 387*quinquies* du Code civil, et ce, à la demande conjointe du parent et de cette personne, à moins que le mineur qui a atteint l'âge de douze ans ou qui dispose de la faculté de discernement requise ne s'y oppose.

Art. 8

Si une personne a, conjointement avec le parent, déjà assumé de fait l'éducation de l'enfant durant dix ans au moins avant qu'elle fût être investie de l'autorité parentale conjointement avec le parent en vertu de la présente loi, les articles 3, 4 et 5 sont également applicables à la personne qui est investie jusqu'à présent de l'autorité parentale.

9 juillet 2002